

Hogyan csináljunk hőst?

Sohasem gondoltam volna, hogy a bódvarákói Esztramos hegnyél majd egy hetet töltök el teljesen normád körülmények között. Azt hiszem, velem együtt sokan érezték ugyanezt Szilágyi Zsolt mentésénél. Az azóta a médiumok által hőssé tett fiatalemberért százötven barlangi mentő és bűvár öt napon át dolgozott erejét végsőkig feszítve. Pedig sokak szerint a történet jóval hamarabb és jóval olcsóbban is befejeződhetett volna.

Prológus

A 26 esztendő Sziilágyi Zsolt, barátaival indult az Ördög Sörözőjének is nevezett, de hivatalosan Rákóczi barlangként ismert föld alatti távába. Az indulás után már alig egy órával eltévedt, és a föld mélyének fogja lett. Ilyen már többször is előfordult a világtörténelemben, ám ami ezután történt, az kimeríti az irdatlan mázli kategóriáját. A fiatalember vezetőkötele ugyanis leoldódott, és a bűvár – szorult helyzetében – lámpája fényénél meglátott egy felfelé vezető üreget, ami láthatóan a vízszint fölé nyúlt. A szerencsesorozat itt folytatódott, mert az üregben belegelezhető levegő volt, sőt, annyi hely is, hogy Szilágyi Zsolt megvehette a lábát, és félig ülő, félig fekvő helyzetben el tudott helyezkedni. Néhány esztendővel ezelőtt a nyéki tavaknál két ember is meghalt amiatt, mert egy felfordult hajótest által képzett üregben levegőt véltek felfedezni a bűvárok és levették a maszkjukat. Ők növényi, állati bomlástermékekből származó mérges gázt szívtak be, és percek alatt elvesztették életüket. Szilágyi Zsolt ezt is megúsza! Társai persze azonnal keresésére indultak, ám nem találták a férfit. Három óra után feladták a kutatást, ennyi idő alatt ugyanis az oxigénpalackok kimerülnek, tehát Zsoltot hallottnak hitték. A matematikailag szinte elképzelhetetlen szerencse itt megint bejött. A mentésből a felszínre induló csapat a sziklák repedésén keresztül meghallotta a fiatalember kétségbeesett kiáltását és kopogtatását. Maradtak és értesítették

A lelkes mentőcsapat

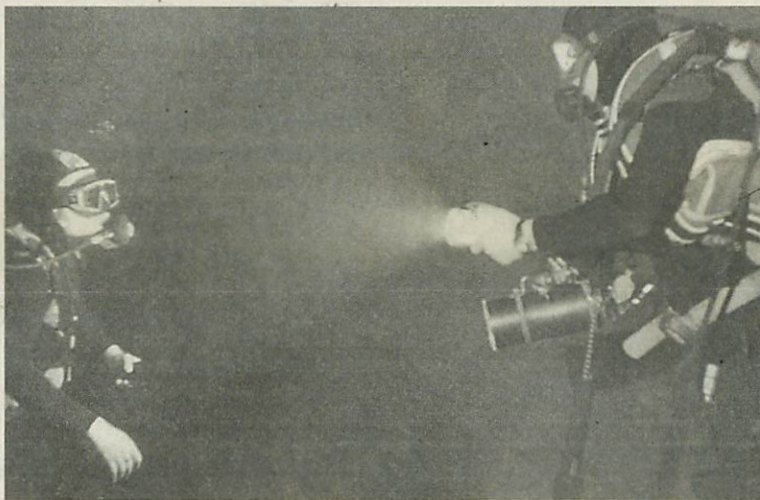
Szilágyi Zsoltról tehát már tudták a társai, hogy él, és esélye van a túlélésre is. A helyszínre elsőként a miskolci barlangi mentők és bűvárok értek ki. Nem sokat vacakoltak, ami technikai felszerelésük volt, az azonnal indultak a fiú keresésére. Ők értesítették az ország egyik legjobb barlangi bűvárját, a debreceni

Czakó Lászlót. Ő pedig jött, és azonnal a víz alá merült. Néhány órán belül megérkeztek a pestiek is, és belevetették magukat a munkába. Mindenki buzgott a tenniakarás, mindenki arra várt, hogy kivehesse részét a feladatból. Akkor úgy tűnt, már csak néhány óra és rátalálnak az üregben rekedt bűvárra. Az idő persze sürgetett mindenkit, hiszen Szilágyi Zsoltról még senki nem tudta, milyen körülmények között van, mennyire hűlt ki, mennyire tartja magát. Az esélyeket persze mindenki latolgatta. A mentésnél szintén bűvárként dolgozó Szabó Zoltán úgy vélte, hogy a rendkívül jó hőszigetelő neoprén ruhában akár három napot ki lehet bírni, így nincs nagy baj. Dóra Gyula, Zsolt bűvártársa és barátja pedig abban reménykedett, hogy a szerencsétlenül járt fiatalember lelkileg is erős lesz, bármennyire is húzódjon el a mentés. Felajánlotta segítségét Lehoczki László, a világhírű Mancs gazdája is, szerinte ugyanis a kutya a repedéseken keresztül ki tudta volna szagolni a beszorult bűvár helyét. Őt azonban szinte elzavarták a helyszínről. Közben a magyar barlangászcsapat a bűvárok kiszolgálásán kívül megkezdte a fallúrás is, igaz, csak úgy vaktában, a hangok által feltételezett irányba. Szi-

megoldó Berczik Pál is, aki korábban a bányászati szakembereként is dolgozott már itt. Nem tűrte a téllenséget senkitől, a szerencsétlenkedést pedig néha válogatott szitokkal honorálta. Ennyi energiát régen láttam emberben. Ha kellett szervezett, ha kellett cipelt, hegesztett, kalapált, javított, és ami nem volt túl jellemző a mentésre: gondolkodott is.

A slepp

Hivatalos adatok szerint Szilágyi Zsolt mentésében több mint százhuszan vettek részt. Szó se róla, az itt lévő emberek nagy része „a belét kiköpve” dolgozott. (Ezeket a szavakat szó szerint így mondta

Adamkó Péter, aki – amíg hagyják –, a felszíni munkákat irányította hibátlanul. Aztán persze ő is a hátterbe szorult.) Voltak azonban olyanok, akik már-már dölyfösen jártak el a hullafaradt emberek között. Külön sajtószoívót jelöltek ki, ennek személye háromszor is változott a mentés alatt. Sok olyan barlangi mentőszolgálatos ruhát viselő ember is létezett a környéken, akinek látszólag csak az arcmotogató volt a dolga. Makulátlan tisztaságú ke-

pertélt a kamera előtt, ha valahol megjelent egy stáb, neki azonnal oda kellett mennie, és ráerőltetnie magát a riporterre. Egyébként amerikai akciófilmbé zajló jelenetek is zajlottak a mentés alatt. Mindennap reggel a megye egyetlen mentőhelikoptere megérkezett a barlang előtti mezőre. Onnan felhozták kocsival az illetékeseket a helyszínre, majd este szintén a helikopter szállította el őket.

A malőrök

A mentés helyszínén több olyan sokat tapasztalt szakember is volt, akik évtizedek óta végeznek hasonlóan nehéz körülmények között

munkát, ám most nem jutottak feladathoz. A következő kérdéseket ók tették fel egymás közt, bár az is lehet, hogy ebben egy kicsit benne van a sértett büszkeség is. Mindenesetre nevük közlésétől elzárkóztak: – Miért nem a bűvárlámpát, és miért a súlyt engedték le Szilágyi Zsoltra a zavaros vízbe. A lámpa ugyanis jóval messzebből látszik, különösen, ha a kereső bűvárok a saját lámpájukat leoltják egy-egy percere. – Az első nap után, amikor

A rokonok

Zsolt rokonai már a mentés első napján a helyszínre érkeztek. Szilágyi László, a fiatalember édesapja egész végig nyugodtnak tűnt. Igaz, később elmondta, rá is rátörtek az elkeseredés rohamai, de mindig túltette magát rajta. Mindvégig bízott benne, hogy fia kijut szorult helyzetéből. Aludni akkor tudott először, amikor Zsolttal már személyesen is beszélt Czakó László, de enni csak akkor evett egy jót, mikor fia már a kórház felé tartott a mentőautóval. Zsolt felesége hasonlóképpen nyugodtan viselkedett. Férje úgy ment el otthonról, hogy két napon belül hazár. Helyette azonban csak a rossz hír jött. A fiatalasszony nem esett pánikba. Néha még mosolyogni is tudott, annyira hitt férje menekülésében. A család egyikébkénti rendszeresen elhessegette magától az újságírókat, általában kulturáltan téve ezt.

Az újságírók

Az első napokban olyan volt, mint ha egy szabadtéri médiatalálkozóra csöppentem volna. Több tucatnyi írórt és elektronikus sajtóban dolgozó kolléga verődött össze. Az idő nagy részében a tűz mellett kuporogtak. Odakint ugyan hidegebb volt, mint a barlangban, de itt legalább néha működtek a mobiltelefonok. A napokon át tartó közös várakozás összekovácsolta az újságírókat, néhány nagyképmű újdondász kivételével mindenki megosztotta a többiekkel az információit. Volt olyan sajtós, nem is egy, aki a mentésen végig kint tartózkodott, csak ruhát váltani ment haza. Ennek persze az is oka volt, hogy nap mint nap az a hír járta, már csak néhány óra és Zsolt kikerül a föld mélyéből. Az első napokban még viszonylag szívesen látott vendég volt a sajtó. Szó se róla, segített is a nyilvánosság az ügynek, a híradások nyomán számtalan helyről érkezett anyagi és emberi segítség. Aztán egyszerre csak – ki tudja miért? – megváltoztak a körülmények. El-

ber. Arról szinte senki nem számolt be, hogy a férfit megtalálásának pillanatától nem hagyták magára, a sziklaüregbe ágyat ácsoltak neki, meleg levest, csokoládét, rendes ételt, italt, gyógykezelést kapott, pihenés és erősítették. Persze, valóban rossz helyzetben volt, a magány és az ijedség is megtörte, bár végül is önszántából ment oda. Az öt mentő emberek pedig – ugyanilyen körülmények között – utolsó erejüket megfeszítve dolgoztak érte! Nem is lettek híradóhősök!

A finálé

Százhusz órai rabság után Szilágyi Zsolt végül a felszínre került. A szlovák barlangászok tizenegy méter acélkeménységű sziklát fúrtak keresztül, hogy bejussanak hozzá. Zsolt az üregből vezetve maga mászott ki, ám a felszínre vezető tárakon már társai hozták fel csigák és speciális hordágy segítségével. A barlang bejáratánál pedig mindenki felkészült a fogadására. Mintha egy színlelőadás fináléja zajlott volna. Nem tudom, hogy szervezett produkció volt-e, hiszen ekkor már a mentőcsapat közelébe sem lehetett mennie tollforgató embernek, de sorfalat álltak a vezetők, az arcmotogatók, a tisztá ruhás sajtószoívók, a rendőrök. A mentésben részt vevők csak utánuk álltak a sorban. Már aki tudott állni a lábán. A magukat csak serpának nevező barlangászok inkább beajultak a hajléktalanszállóba, hogy végre nyugodtan pihenhessenek. A nyilatkozatokat pedig megint a főnökök adták. Szilágyi Zsoltot szíriénázó mentőautóval, elől-hátul rendőri felvezetéssel vitték a B.-A.-Z. Megyei Kórház intenzív osztályára. Mindenki hősként ünnepelte a bűvart, akiknek kimentése egyesek szerint százötvenmillió forintba került.

Epilógus

Azt még nem lehet tudni, ki hibáztott, amikor Szilágyi Zsolt eltévedt csak azt, hogy valami nem volt töké-

A barlang

Az Esztramos hegy néhány évtizede úgy néz ki, mint amit félbe vágtak a tetején. Ez azért van, mert szó szerint ez történt. Az ötvenes években, amikor a vas és acél országja szerettünk volna lenni, vasérc után kutattak a föld gyomrában a bányászok. Találtak is valamiféle vastartalmú anyagot, és így elindult a föld alatti tárók hajítása. Az alagutak fúrása során fedezték fel a Rákóczi barlangot, amelynek természetes bejárata nem volt. Akkor a barlangkutatók csodájára jártak a felfedezésnek, hiszen különleges szépségű látványok kápráztatták el a szemet. Egyszerre volt itt borsókó és cseppkő, egymásba fonódtak az évmilliók során. A barlang ürege eredetileg hőforrásokból keletkezett, a felfelé törekvő hévíz és gőz vágta ki a rendkívül bonyolult járatokat. Ennek a barlangnak a mennyezete olyan, mint egy labirintus. Méterenként újabb és újabb ütvészto nyílók, borotvaéles sziklával, képződményekkel. Akkor sokan úgy gondolták, ezt a helyet meg kell nyitni a nagyközönségnek is, ám végül ez elmaradt a rendkívül nehéz megközelítési lehetőségek miatt. A Rákóczi barlang sorsa pedig megpecsételődött. A vasércbányászatot abbahagyták, és elkezdték bontani a hegy tetejét. A rendszerváltásig innen szállították a legjobb minőségű mészkövet Ózdra és Miskolcra. A legegyszerűbb kitermelési mód az volt, hogy a hegy tetejéről egy úgynevezett surrantót nyitottak a barlangba és a tárókba. Itt lezúdtották a kirobbantott követ, majd ezt a hegy lábáig vezető aknákon csillékkal tolták ki. Az Ördög Sörözője pedig tele lett szeméttel, a korábban kristálytisza vizű tó alján pedig méternyi üledék rakódott le. A világszenzációnak számító borsókókkal, cseppkövekkel pedig senkinek nem volt sem ideje, sem kedve törődni. A rendszerváltás aztán végleg betette a kaput. A bányát valami okos ember gazdaságtalannak ítélte, és az itt lévő technika, szociális épület totál lepusztult, árkés nélkül ráadásul szét is lopták azok, akik az ócskavasból keresik meg a kenyereket a környéken. A bánya és a barlang bejáratára lakat meg vasrács került, amelynek kulcsát az Aggteleki Nemzeti Parkosok őrzik.

lági Zsolt úgy igyekezett segíteni az öt keresőknek hogy a magával vitt ólom súlyokat egy kötélen leeresztette a vízbe, hátha valaki beleakad ezekbe. Ahogy telt az idő, egyre inkább elmérgesedett a viszony a budapesti, illetve a helybéli mentők között. Mindkét csapat megjegyzéseket tett a másikra, megkérdőjelezve felkészültségüket, módszereiket. Aztán, mivel komoly munka nem jutott, a sértődött segíteni vágyók egy része haza is utazott.

Az igazi hősök

A baleset hírére hamar megérkeztek a szlovák barlangászok is. A nagyrészt Rozsnyóról szerveződött csapatot *Stibrányi Gusztáv* vezette, és azt hiszem, nem túlzok, ha azt mondom, az ő érdemük, hogy Zsolt-hoz a sziklán keresztül eljutottak a segítő társak. Már addig is emberellen körülmények között, emberfeletti munkát végeztek, amíg nem volt meg a fiatalember pontos helye. Szinte elképzelhetetlen, amit elvégeztek. A módszerük az volt, hogy befúrtak három-négy lyukat a sziklába, ebbe behelyezték a HILTI patronokat, lefedték egy lemezzel, és a helyszínen egy kalapáccsal ráütöttek erre. A robbanás közvetlenül előttük szakította le a szikladarabokat, ők pedig eltakarították ezeket, és fúrtak tovább. Öt napig!!! Amikor vége lett a mentésnek, azt sem várták meg, hogy kihozzák a tárókon a fiút és legalább az ünnepélyes részt vegyenek, azonnal indultak haza. Pedig még azt a műszert is ők hozták, amelyik megmutatta Szilágyi Zsolt pontos helyét. Külön erre a célra gyártatták le otthon, és hozták Bódvarákóra. Persze, a műszer sikeréhez az is kellett, hogy Czakó László megtalálja a férfit. A bűvészkembert az első napokban egyébként szinte alig lehetett látni. Fizikai terhelhetősége határán, folyamatosan merült. Ot új üreget fedezett fel, de mindegyik üres volt. Amikor kérdeztem, csak ennyit mondott: Zsolt a fal töltdaláról hallotta a kopogóssomat. Kérte, hogy menjek át hozzá valahogy..., de nem volt holl. Három napnyi folyamatos merülés aztán végre meghozta az eredményt, Czakó László bejutott Zsolt-hoz. Ez azonban nem azt jelentette, hogy leállt volna. Ettől a pillanattól fogva igyekezett minél többet bent lenni a fiúnál, hogy tartsa benne a lelket. Hasonlóan sokat tett az ügy sikeréért, a szinte folyamatosan káromkodó, ám minden problémát azonnal

pedig akik dolgoztak, úgy néztek ki, mint egy disznó. Mindig kipihentnek tűntek, és arra mindig időjük, hogy a kamerák előtt szerepeljenek. Ugyanilyen jólöltözöttek voltak a polgárvédelmiek is, de ők legalább időnként biztosították a mentésben résztvevőknek a minimális körülményeket. Például: ők állították fel, a helyszínen csak nemes egyszerűséggel hajléktalanszállónak hívott pihenőhelyet. Egyszer voltam benne, rá lehetett támaszkodni a fárdáság, a kimerültség jellegzetes szagára. A környékbeli polgármesterek az ételt, italt intézték. Igaz, ők csak utasítást adtak a beosztottainknak, hogy lássák el a feladatot. Ennek ellenére volt köztük olyan, aki minden televíziós felvételen ott serte-

tés helyszínén, miért nem álltak be csatláncba a bűvarok? Az akkor még jó állapotban lévő Szilágyi Zsolt lemerülve valamelyikükbe biztosan beleakadt volna, hiszen palackjában még több mint háromnegyed órára való levegő volt. Egy magát profinak valló bűvár, aki megtalálása után azt nyilatkozta, hogy alig várja a következő merülést, miért nem a vízi úton jött ki? Ez alig tíz percet vett volna igénybe, a már rendszeren kikötött kötelek mentén. Ráadásul ekkor már vezetékes lélegeztetőrendszer és az egész arcot lefedő maszk is rendelkezésre állt. – Miért kellett emiatt újabb három napot várni a fiatalember felszínre kerülésére? A költségek így megduplázódtak.

sóroz csak a barlang bejárata elé került ki egy kordon, majd az étkezősátrat is elzárták a barlangi mentők, később pedig már rendőröket is hoztattak valaki a munkájukat végző újságírók eltávolítására. Az újságíró pedig olyanfajta ember, akinek, ha nincsenek az egész eseményről szóló információi, a nehezen megszerzett apró részletekből próbálja összeállítani a történetet. Ez pedig sokszor tévútra viszi a tollforgatót. A sajtotéren csak a pozitív dolgokat mondták el, a hibákról senki nem beszélt. Persze a sajtó leginkább Szilágyi Zsolt felszínre érését várta. Hóst akartak látni, és kreáltak is maguknak egyet, az öt napig láthatatlan Szilágyi Zsoltot. A hírek arról szóltak leginkább, hogy milyen körülmények között van a fiatalem-

vánta kommentálni a történetet. Néhány szóban köszönetet mondott az életéért, aztán ennyit. Mint mondta, leginkább az foglalkoztatja, hogy mikor kerülhet újra a víz alá. De a történet végül happy end-el zárult, a bűvár megmenekült. Igaz, nem volt olcsó, de hát az emberélet mindenél többet ér, és ráadásul lett egy hősünk is. Egy fehérvérűségben, vagy más halálos betegségben szenvedő gyerek megmentésére az országban több tucatnyian gyűjtenek folyamatosan. Sokszor hárommillió is elég lenne az életben maradáshoz. Ráadásul, annyit ők is megtesznek a saját életükért, mint egy beszorult bűvár. És nem is saját elhatározásukból kerültek veszélyes helyzetbe.

Henzler István

Emberéletet ment és elsüllyedt hadihajókról álmodik

Bátorságért érdemjelet kapott

Czakó László debreceni bűvár volt az, aki megtalálta az akkor már napok óta az Esztramos hegy mélyében foglyul esett fiatalembert, Szilágyi Zsoltot.

Az életmentő bűvár otthonának alagsorában, a bűvárfelszereléseket őrző kis helyiségben eleveníti fel a történetek. Czakó László negyven éve kezdett bűvárkodni, akkor mindössze 15 éves volt. Szinte sugárik, ahogy a bűvárkodásról, az érintetlen természettel való találkozásról beszél.

– Azon az estén hogyan kapta a riasztást?

– Éppen hazafelé tartottam Győrből. Akkor kaptam a riasztást, hogy baj van. A fiamék közben Debrecenben éppen jég alá merülésre készültek, már minden össze volt készítve – a felszerelést kiegészítették azokkal az eszközökkel, amelyek a barlangi merüléshez kellene, és Nyékládházán találkoztunk. Így gyakorlatilag éjfélkor én már a víz alatt voltam, 4 órán keresztül kerestem Zsoltot. A tömlős légzőkészülék, amin keresztül a levegőt kaptam, nem ért tovább, így fel kellett jönnöm a felszínre és csak másnap folytattam a keresést. Természetesen voltak apróbb technikai problémák: nem volt jó a tömlő, de végül minden rendben ment. Mi, bűvarok, úgy vagyunk vele, hogy ami mással megtörtént,

az egy másik alkalommal velünk is megtörténhet. Akárki bajba kerülhet. Valahogy olyan természetes volt, hogy nem haza jövök Debrecenbe, s esetleg itthon nézem a tévében, hogy mi történik, hanem egyből Bódvarákó felé veszem az irányt. Bár nem szeretem a statisztikákat, de van egy adat, amit egy osztrák bűvár jegyez: a barlangi merülés 240-szer veszélyesebb a nyílt vízi merülésnél.

– Mennyire játszott szerepet a szerencse?

– Mindvégig nagyon fontos dolog volt tudni, hogy Zsolt él. A repedéseken keresztül eljutott hozzánk a hangja, és amikor már látta a bűvaroktól jövő buborékokat, hallotta a kopogóssomat, akkor azt tudta is jelezni. Amikor lent voltam, akkor a fentiekkel tartottam a kapcsolatot, ők továbbították, hogy Zsolt mit mond, ez nagyon sokat segített. Zsoltnak a fizikai mellett rendkívüli lelki megterhelést jelentett, hogy egy tényleg nagyon kicsi – két négyzetméteres, másfél-két méteres, lefelé bővülő – üregben kötött ki, ahol ráadásul csak úgy tudott megmaradni, hogy a hátát a falnak feszítve tartotta magát. A repedések másik előnye az volt, hogy azokon keresztül szellőzött az üreg.

– Már máskor is részt vett mentésben. A bezártasgot hogyan bírják a bűvarok?

– Ez a harmadik mentésem volt a legsikeresebb! Az előző két alkalommal csak a holttestet találtam meg. Volt

olyan, akivel éppen a szifonpánik végzett. Nagyon kicsi az esélye a barlangi merülésnél az élve való mentésnek.

– Mire gondolt merülés közben?

– Nagyon kellett koncentrálni, mert a felkavarodott iszap miatt látni semmit sem láttam. Mindent végig kellett tapogatni. A sötétben a falakat borító kristályképződmények jól össze is vagdosták a kezemet. Nagyon fontos volt, hogy mindent megjegyezsek, hogy pontosan hol jártam, hol vizsgáltam már át a területet, mert egyébként minden merüléskor előről kezdhettek volna.

Czakó László

– Milyen állapotban volt a bűvár, amikor rátalált?

– Le volt gyengülve, nagyon megviselt volt, de még viccelődött is. Bár a második-harmadik napon azt kiabálta, hogy már nem bírja és feladja – az orvosok nagyon profik voltak: be-

szeltek vele és tartották benne a lelket. Tudta, hogy több mint száz ember csak érte dolgozik.

– Ön is, és a több bűvár is, csehnek, szlovákok sajtó felszerelést használtak. Hogyan lehet mégis, hogy több száz millióra becsülik a költségeket?

– Ez egy óriási tévedés. Mindenki ellenszolgáltatás nélkül vállalta a mentést: ingyen! Nagyon sokat segítettek a helybéliek. Az asszonyokat, akik ételt főztek nekünk, úgy neveztük el, hogy „néni-kommandó”. Az edényei polgármester pedig enniavalórol gondoskodott. Itt más költség nem volt. Mindenki önzetlenül dolgozott.

– Miről álmodik Czakó László, ha nem életet ment?

– Nekem az Adria a nagy szerelmem, az Osztrák-Magyar Monarchia elsüllyedt hadihajóinak kutatása. A csatahajót 1994-ben találtuk meg! Már öt Szt István expedíciónk volt. Két film is készült erről – a következő expedíciót pedig öszre tervezzük, de mindez pénzüggő. Most még várjuk a támogatók jelentkezését. Egyébként csodálatos dolog volt a 70 méteres mélységben körbeúszni a fejjel lefelé fekvő 20 ezer tonnás csatahajót, s még a belsőjébe is be tudtam menni. Megtaláltam a kapitány éjjeliedényét, ét-készletek kerültek felszínre az ottani műzeumba. Ez bármelyik bűvárnak az álma lehet. Engem gyerekként is érdekelt a történelem, régész szerettem volna lenni – bár más szakmát választottam, egy kicsit ilyenkor mégis a gyerekkori álmom válik valóra. Tóth Ildikó